

เส้นทางสายบุญทางพระพุทธศาสนาของชาวยุโรปในประเทศไทย : การวิเคราะห์มรดกร่วมทางวัฒนธรรมไทยและมาเลเซีย¹ The Buddhism Merit Road of Siamese in Malaysia : An Analysis of Thai and Malaysian Cultural Common Heritage¹

ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ^{2*} (Chonlada Sangmanee Sirisatidkid)^{2*}

ทวนธง คุรุชัจจน์³ (Thuanthong Krutchon)³

พรไทย ศิริสาธิตกิจ⁴ (Pornthai Sirisatidkit)⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนา รวมทั้งรูปแบบและแนวทางการสืบทอดอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวยุโรปในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย และเพื่อศึกษาบทบาทภาครัฐของประเทศมาเลเซียและประเทศไทยในการส่งเสริมอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวยุโรปในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย ตลอดจนเพื่อศึกษาเส้นทางความสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์และ

¹ โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000, อีเมล : schonlada2516@hotmail.com

³ อาจารย์ ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000, อีเมล : krutchon@gmail.com

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000, อีเมล : pornthai2517@gmail.com

¹ This project was supported the research fund by Department of Cultural Promotion, Ministry of Culture, Fiscal Year B.E. 2559.

² Asst. Prof. Dr., Social Sciences Section, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand, E-mail : schonlada2516@hotmail.com

³ Lecturer, Dr., Public Administration and Human Resource Management Section, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand, E-mail : krutchon@gmail.com

⁴ Asst. Prof. Dr., Social Sciences Section, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand, E-mail : pornthai2517@gmail.com

* Corresponding author : E-mail address : schonlada2516@hotmail.com

(Received : June 14, 2018 ; Revised : April 25, 2019 ; Accepted : April 30, 2019)

มรดกร่วมทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย รวมถึงชาวมาเลเซียเชื้อสายอื่นที่นับถือศาสนาพุทธกับชาวไทยท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียเป็นชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากชุมชนอื่น ๆ ของประเทศมาเลเซีย โดยชุมชนสยามมีอัตลักษณ์ด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ด้านอาหาร ด้านการแต่งกาย ด้านภาษาด้านที่อยู่อาศัย ด้านประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ และด้านศาสนา สำหรับมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียที่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์โดดเด่น ได้แก่ การปิดทองฝังลูกนิมิต การเวียนเทียนและการแห่เทียน การบวช การทำบุญตักบาตร ประเพณีทำบุญเดือน 10 ประเพณีลากพระ ประเพณีทอดผ้าป่าสามัคคี และประเพณีทอดกฐิน โดยมีรูปแบบการสืบทอดอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนา 2 รูปแบบ ได้แก่ การสืบทอดทางตรง และการสืบทอดทางอ้อม ส่วนบทบาทภาครัฐของประเทศมาเลเซียและประเทศไทยในการส่งเสริมอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่จะแตกต่างออกไปในรายละเอียด ได้แก่ การส่งเสริมด้านพระพุทธศาสนา การส่งเสริมด้านประเพณีและวัฒนธรรม และการส่งเสริมด้านการศึกษา

สำหรับเส้นทางความสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์และมรดกร่วมทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย รวมถึงชาวมาเลเซียเชื้อสายอื่นที่นับถือศาสนาพุทธกับชาวไทยท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย พบว่ามีด้วยกันหลายเส้นทาง โดยเงื่อนไขความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้แก่ การนับถือศาสนาเดียวกัน ประวัติศาสตร์ร่วม ความคล้ายคลึงทางสังคมและวัฒนธรรม เครือข่ายความสัมพันธ์ และการจัดกระบวนการเรียนรู้

คำสำคัญ : อัตลักษณ์, วัฒนธรรม, มรดกร่วม, เส้นทางสายบุญ, ฐานพระพุทธศาสนา

Abstract

This research is aimed at identifying the identity and cultural heritage based on Buddhism of Siamese, indicating the pattern and method to inherit identity and cultural heritage based on Buddhism of Siamese, discovering the role of public sector both Malaysia and Thailand to promote identity and cultural heritage based on Buddhism of Siamese in Northern States of Malaysia, and determining the relationship road of identity and cultural heritage based on Buddhism of Siamese in Northern States of Malaysia, another race of Malaysian who worship Buddhism and Thai local in Southern Provinces of Thailand. This study was qualitative research method.

Based on the analyses of data, it was found that Siamese communities in Northern States of Malaysia had specific characteristic which different from other communities in Malaysia. The Siamese communities in Northern States of Malaysia had crucial identities in several dimension compounding food dimension; attire dimension ; language dimension ; housing dimension ; custom, culture and believe dimension ; and religion dimension. Additionally, the cultural heritages based on Buddhism of Siamese in Northern States of Malaysia had several eminent performances such as Embed Boundary Stones Blessing or Fang Luuk Nimit, triple circumambulation, ordination, made merit and gave alms to the monks, the Tenth Lunar Month, Chak Phra festival, Forest-robe presenting ceremony and Kathin ceremony or annual robe-presenting ceremony. Moreover, the pattern and method to inherit identity and cultural heritage based on Buddhism of Siamese in Northern States of Malaysia was able to be divided into two pattern ; 1) direct inheritance and 2) indirect inheritance. Accordingly, the role of public sector both Malaysia and Thailand to promote identity and cultural heritage based on Buddhism of Siamese in Northern States of Malaysia had similarity in holistic performance but difference in particular detail. The highlight roles were presented as Buddhism affairs promotion, custom and cultural promotion, and educative promotion.

Furthermore, the relationship road of identity and cultural heritage based on Buddhism of Siamese in Northern States of Malaysia, another race of Malaysian who worship Buddhism, and Thai local in Southern Provinces of Thailand was found that there were several different roads. The condition for relationship of identity and cultural heritage based on Buddhism of Siamese and Thai local in Southern Provinces had various stipulations such as similar religion, common history, likeness social and culture, relationship network, and leaning process provision.

Keywords : Identity, Culture, Common Heritage, Merit Road, The Buddhism Based

บทนำ

“ณ ผืนแผ่นดินแม่ที่ถือกำเนิด จึงมีอาจทั้งบ้านทั้งเมืองได้” คำกล่าวที่ยืนยันการตั้งหลักปักฐานอย่างแน่วแน่ของบรรพบุรุษกลุ่มคนชาวสยามในดินแดนประเทศมาเลเซียที่ถูกเล่าขานผ่านลูกหลานรุ่นต่อรุ่น จากคำบอกเล่าของชาวสยามในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซียที่อ้างถึงความรู้สึกรักของบรรพบุรุษตนเองเมื่อครั้น พ.ศ. 2452 ที่รัฐบาลสยามต้องยกหัวเมืองมลายูที่ประกอบด้วย เมืองกลันตัน เมืองตรังกานู เมืองไทรบุรี และเมืองเปอรลิส⁵ ให้แก่ประเทศอังกฤษตามสนธิสัญญากรุงเทพฯ (Bangkok Treaty) เพื่อแลกเปลี่ยนกับการยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของคนในบังคับอังกฤษในประเทศไทย การทำสัญญาระหว่างไทยกับอังกฤษในครั้งนั้นได้ผนวกว่าด้วยการยกเลิกสัญญาลับที่ไทยทำไว้กับอังกฤษ พ.ศ. 2440 และว่าด้วยการสร้างทางรถไฟสายใต้ โดยที่รัฐบาลอังกฤษให้เงินกู้ในการก่อสร้างภายใต้เงื่อนไขว่าการสร้างทางสายใต้ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของอังกฤษ ทั้งนี้รัฐบาลไทยต้องสูญเสียดินแดนในหัวเมืองมลายูให้แก่อังกฤษในครั้งนี้อย่างประมาณ 15,000 ตารางไมล์ ต้องสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก รวมถึงประชากรไม่ต่ำกว่า 5 แสนคน ถือว่าเป็นการสูญเสียเกียรติภูมิของชาติเป็นอย่างมาก เนื่องจากรัฐบาลสยามได้ผลประโยชน์น้อยกว่าประเทศอังกฤษ (นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต, 2554ฯ) แม้ว่าประเทศไทยได้เสียดินแดนมลายูให้แก่อังกฤษ แต่คนสยามอีกจำนวนไม่น้อยก็ยังคงยืนหยัดปักฐานในถิ่นฐานหัวเมืองเดิม

⁵ เปอรลิส หรือ ปะลิส

ร่องรอยความบอบช้ำทางประวัติศาสตร์ของชาวสยามที่ถูกบังคับให้แยกออกจากกลุ่มเชื้อสายหรือวงศ์ตระกูลเดียวกันด้วยอาณาเขตดินแดนที่แน่นอนตามแนวคิดรัฐสมัยใหม่ (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2553) จนกลายเป็นประชากรของประเทศมาเลเซียอย่างสมบูรณ์ที่ถูกเรียกขานว่า ชาวมาเลเซียเชื้อสายสยาม หรือคนสยาม ทั้งนี้ ในห้วงระยะเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่มีการแบ่งแยกดินแดนออกจากประเทศไทย และการเปลี่ยนแปลงความเป็นพลเมืองจากคนสยามเป็นคนมาเลเซียเชื้อสายสยาม ได้ส่งผลต่อปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตทั้งในด้านประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของคณะผู้วิจัยพบว่า ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมดังกล่าวของชาวสยามมีทั้งรูปแบบการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม รูปแบบผสมผสานทางวัฒนธรรมกับชาวจีน ชาวมลายู และรูปแบบพลวัตทางวัฒนธรรม โดยรูปแบบทั้งหมดผูกโยงกับสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจที่สำคัญยิ่ง คือ พระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมชาวสยามมิได้ถือปฏิบัติให้งอกงามโดยการใช้ทรัพยากรเฉพาะภายในประเทศมาเลเซียเท่านั้น แต่ยังมีการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมร่วมกับประเทศไทยอีกด้วย และทรัพยากรทางวัฒนธรรมร่วมที่สำคัญ อาทิ องค์พระบรมธาตุเจดีย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ร่วมของพุทธศาสนิกชนในแหลมมลายู โดยชาวสยามส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าครั้งหนึ่งในชีวิตควรจะได้เดินทางไปสักการะองค์พระบรมธาตุเจดีย์ ร่วมทำบุญ และนำบุตรหลานไปบวชที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนี้ชาวสยามยังเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพื่อทำบุญสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพระเกจิที่มีชื่อเสียงในภาคใต้ของประเทศไทยเพื่อความเป็นสิริมงคลอีกด้วย อนึ่งการเดินทางในลักษณะดังกล่าวของชาวสยามเป็นวิถีปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เส้นทางสายบุญทางพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียถือเป็นเส้นทางที่มีความสำคัญและควรได้รับการศึกษาก่อนที่จะเส้นทางสายนี้จะเหลือเพียงเรื่องเล่า

นอกจากนี้สถานการณ์ความเป็นชนกลุ่มน้อยที่อยู่ติดเขตชายแดนระหว่างประเทศมาเลเซียและประเทศไทย การกลายเป็นชนกลุ่มน้อยจากสภาวะการล่าอาณานิคมและการเมืองระหว่างประเทศจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจของชาวสยาม เพราะประเทศมาเลเซียเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับ

โดยทั่วไปว่าประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดในประเทศ คือ ผู้สืบเชื้อสายมลายูดั้งเดิม นับถือศาสนาอิสลาม และพูดภาษามลายูหรือภาษามลายู รองลงมาคือ ผู้มีเชื้อสายจีน และผู้มีเชื้อสายอินเดีย ตามลำดับ การเป็นชนกลุ่มน้อยจึงทำให้ชาวสยามไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ โดยกลุ่มคนชาวสยามได้มีการรวมตัวกันและจัดตั้งสมาคมคนสยามในรัฐต่างๆ แต่ก็ยังขาดพลังอำนาจการต่อรองทางการเมืองกับทางรัฐบาลมาเลเซีย อย่างไรก็ตามในแง่มุมมองทางวัฒนธรรม รัฐบาลมาเลเซียก็มีการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะ ขนบธรรมเนียม และประเพณีของชาวสยามในประเทศมาเลเซียอย่างต่อเนื่องซึ่งล้วนแต่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม นอกจากรัฐบาลมาเลเซียที่ดำเนินการแล้วทางรัฐบาลไทยโดยสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ (Royal Thai Embassy, Kuala Lumpur) สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองปีนัง (Royal Thai Consulate-General, Penang) และสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู (Royal Thai Consulate-General, Kota Bharu) ประเทศมาเลเซียก็มีการดำเนินนโยบายสนับสนุนเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของชาวสยามและชาวไทยในประเทศมาเลเซีย เพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่าแห่งมรดกทางวัฒนธรรมของราชอาณาจักรไทย

จากที่กล่าวมาทำให้คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาการวิเคราะห์มรดกร่วมทางวัฒนธรรมไทยและมาเลเซียเกี่ยวกับเส้นทางสายบุญทางพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย โดยมุ่งเน้นศึกษาอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียจำนวน 2 รัฐ ได้แก่ รัฐเคดาห์⁶ และรัฐเปอรลิส ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการ การท่องเที่ยว และการลงทุน รวมถึงการสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย
2. เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการสืบทอดอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย

⁶ เคดาห์ หรือ เกดะห์

3. เพื่อศึกษาบทบาทภาครัฐของประเทศมาเลเซียและประเทศไทยในการส่งเสริมอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย

4. เพื่อศึกษาเส้นทางความสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์และมรดกร่วมทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย รวมถึงชาวมาเลเซียเชื้อสายอื่นที่นับถือศาสนาพุทธกับชาวไทยท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาและเก็บข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) สำหรับการศึกษาและเก็บข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนามในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย และพื้นที่บางส่วนของภาคใต้ของประเทศไทย โดยการสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต (Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สำหรับการเก็บข้อมูลภาคสนามเน้นเก็บข้อมูลจากชาวสยามและพระภิกษุชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย รวมถึงชาวไทยและพระภิกษุชาวไทยท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลประเทศมาเลเซียและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทยที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาวสยามในประเทศมาเลเซีย ส่วนการศึกษาและเก็บข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิได้อาศัยข้อมูลจากตำรา เอกสาร รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานประจำปี และสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กับอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมของชาวสยามในประเทศมาเลเซีย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางสร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้วนำข้อมูลที่ได้มาแยกหมวดหมู่และทำการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. คนสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย

คนสยามในประเทศมาเลเซียหรือคนมาเลเซียเชื้อสายไทยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในหลายกลุ่มที่ประกอบกันเข้าเป็นประเทศมาเลเซีย คนสยามเป็นคนกลุ่มน้อยของประเทศมาเลเซียโดยจะพบคนสยามตั้งหลักแหล่งอยู่ในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียที่มีชายแดนติดกับประเทศไทย เช่น เคดาห์ (ไทรบุรี) กลันตัน เปอร์ลิส เปรัก และตรังกานู ถึงแม้ว่ากัมปงเลียม (Kampung Siam) หรือหมู่บ้านสยามจะมีอยู่ในรัฐดังกล่าวของประเทศมาเลเซียมาเป็นเวลายาวนาน นานขนาดที่ว่ามีคนสยามที่ยังมีชีวิตอยู่น้อยคนที่สามารถระบุช่วงเวลาที่บรรพบุรุษของตนเข้ามาพำนักในมาเลเซียได้อย่างชัดเจน แต่คนมาเลเซียส่วนใหญ่มักเข้าใจผิดว่าคนสยามคือประชาชนชาวไทย (Thai Nationals) ที่เพิ่งอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในมาเลเซียเพื่อทำมาหากิน ความเข้าใจผิดดังกล่าวทำให้คนสยามพยายามจะแยกตัวเองออกจากคนไทยโดยการเรียกตัวเองว่า “คนสยาม” หรือ “โอรังเลียม” (Orang Siam) ในภาษามลายูเวลามีปฏิสัมพันธ์กับคนมาเลเซียเชื้อชาติอื่นหรือกับคนไทยจากประเทศไทย จึงหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “คนไทย” เสียเป็นส่วนมาก การเรียกตัวเองว่า “คนสยาม” คือ การเลือกที่จะโยงกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเข้ากับราชอาณาจักรสยามและราชธานีของสยามในอดีตและเป็นการพยายามที่จะไม่โยงกลุ่มของตนเข้ากับประเทศไทย แต่หากอยู่ในหมู่คนสยามกันเอง ก็มีความผ่อนคลายเรื่องการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ของตน กล่าวคือคนสยามจะเรียกตัวเองว่า “ไทย” หรือ “สยาม” สลับกันไปได้ (สุภาสเมต ยุนยะสิทธิ์, 2556)

2. อัตลักษณ์ของชุมชนสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย

ชุมชนสยามในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซียเป็นชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากชุมชนอื่นๆ ของประเทศมาเลเซีย โดยชุมชนสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียมีอัตลักษณ์ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 อัตลักษณ์ด้านอาหาร ชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียยังคงรักษาอัตลักษณ์ด้านอาหารไว้ได้เป็นอย่างดี โดยลักษณะอาหารของคนสยามจะมีลักษณะเหมือนกับอาหารของคนภาคใต้ในประเทศไทย ทั้งในด้านรสชาติ รูปแบบ

ส่วนผสม และชื่ออาหาร นอกจากนี้อีกสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันเกี่ยวกับเรื่องอาหารของคนสยามกับคนไทยในภาคใต้ นั่นก็คือ การกินสะตอ และลูกเนียง ซึ่งใช้ทานเป็นผักสด หรือที่คนภาคใต้ เรียกรวมๆ ว่า “ผักเหนาะ” คนสยามก็ใช้คำว่า “ผักเหนาะ” โดยเฉพาะในกลุ่มคนสยามที่สูงอายุ สำหรับอาหารของคนสยามในปัจจุบันยังคงความเป็นอาหารดั้งเดิมไม่ได้มีการปรับประยุกต์ให้เข้ากับอาหารของคนเชื้อชาติอื่นๆ ในมาเลเซียแต่อย่างใด

2.2 อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย การแต่งกายของคนสยามมีลักษณะคล้ายกับการแต่งกายของคนไทย โดยเฉพาะคนไทยพุทธในภาคใต้ ผู้ชายชาวสยามนิยมสวมกางเกงและเสื้อ ส่วนผู้หญิงสูงอายุชาวสยามนิยมนุ่งผ้าถุงและสวมเสื้อ แต่อย่างไรก็ตามสำหรับการแต่งกายของผู้หญิงสูงอายุชาวสยามบางคนเมื่ออยู่บ้านก็จะคล้ายกับผู้หญิงสูงอายุในชนบทภาคใต้ของไทย นั่นก็คือ การนุ่งกระโจมอก

นอกจากนี้ผู้หญิงสูงอายุชาวสยามจะให้ความสำคัญกับการแต่งกายไปวัดเป็นอย่างมาก เมื่อไปวัดทำบุญ จะแต่งกายเรียบร้อยและดูดี โดยการห่มผ้าสไบพร้อมแต่งเดิมด้วยเครื่องประดับ หรือที่เรียกว่า “ทรงเครื่อง” หรือ “ทรงตัว” ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในชุมชนสยามให้ความสำคัญและยึดถือปฏิบัติ แม้ว่าในรุ่นลูกรุ่นหลานจะมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างก็ตาม

2.3 อัตลักษณ์ด้านภาษา คนสยามใช้ภาษาเหมือนกับภาษาท้องถิ่นภาคใต้ของประเทศไทย และมีสำเนียงการพูดคล้ายกับคนภาคใต้จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยคนสยามเรียกภาษาที่ใช้พูดในชีวิตประจำวันว่า “ภาษาไทย” และเรียกภาษาไทยสากล หรือภาษากลางว่า “ภาษากรุงเทพ” คนสยามโดยเฉพาะวัยกลางคนขึ้นไปจะพูดภาษากรุงเทพได้น้อยคน ส่วนเด็กและเยาวชนจะพูดได้ทั้งภาษาไทยและภาษากรุงเทพ เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร

2.4 อัตลักษณ์ด้านที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยของคนสยามจะมีลักษณะคล้ายกับที่อยู่ออาศัยของคนไทยในภาคใต้ ซึ่งที่อยู่ออาศัยของคนสยามจะมี 3 ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ ที่อยู่อาศัยที่สร้างด้วยไม้เป็นหลัก ที่อยู่อาศัยที่สร้างด้วยปูนเป็นหลัก และที่อยู่ออาศัยที่สร้างด้วยปูนและไม้เป็นหลัก นอกจากนี้ที่อยู่ออาศัยที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวแล้ว สภาพแวดล้อมภายในชุมชนสยามก็มีลักษณะเฉพาะอีกด้วย โดย

ภาพรวมจะมีลักษณะใกล้เคียงกันในแต่ละชุมชน กล่าวคือ คนสยามจะนิยมปลูกต้นไม้ และพืชผักในพื้นที่บริเวณบ้านหรือพื้นที่ว่างเปล่าใกล้ๆ บ้าน โดยเฉพาะผักสวนครัว และเน้นการปลูกเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน

ภาพที่ 1 บ้านครึ่งปูนครึ่งไม้
ในชุมชนสยาม

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ
(ถ่ายเมื่อ 6 พฤษภาคม 2559)

ภาพที่ 2 การปลูกพืชผักของคนสยาม
ในพื้นที่ว่างเปล่า

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ
(ถ่ายเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559)

2.5 อัตลักษณ์ด้านประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ ชุมชนสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียมีเอกลักษณ์ด้านประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อเฉพาะตนที่แตกต่างไปจากชาวมาเลเซียเชื้อสายอื่นอย่างเห็นได้ชัดเจน แต่จะมีความคล้ายคลึงคลึงกับประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อของคนไทย ที่เป็นเช่นนี้สืบเนื่องจากสาเหตุสำคัญๆ ได้แก่ การนับถือศาสนา และประวัติศาสตร์ความเป็นมาในอดีต สำหรับประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อของชาวสยามที่นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนสยามมีมากมาย เช่น

2.5.1 การรำนโนราห์ ถือเป็นวัฒนธรรมที่คนสยามชื่นชอบและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นับตั้งแต่ผู้สูงอายุจนกระทั่งเด็กและเยาวชนล้วนแล้วแต่ชื่นชอบมนราห์ทั้งสิ้น การรำนโนราห์จะมีให้ชมอย่างสม่ำเสมอในชุมชนคนสยาม มีทั้งมนราห์ที่เดินทางไปแสดงจากประเทศไทยและมนราห์ที่รำนโดยเด็กและเยาวชนลูกหลานของคนสยามเอง การแสดงการรำนโนราห์ของคนสยามโดยทั่วไปจะมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ ได้แก่ การรำนโนราห์แก้บน และการรำนโนราห์เพื่อความบันเทิง

ภาพที่ 3 การแสดงรำโนราห์ของคณะโนราห์บ้านลำป่าตำบลร่มใบ
อำเภอเป็นดั่ง รัฐเคดาห์

ที่มา : ชลดา แสงมณี ศิริสาริตกิจ (ถ่ายเมื่อ 19 มิถุนายน 2559)

2.5.2 ประเพณีลอยกระทง สำหรับประเพณีลอยกระทงของคนสยามในประเทศมาเลเซีย พบว่า คนสยามมีประเพณีและความเชื่อเกี่ยวกับการลอยกระทง คล้ายกับคนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และในแต่ละปีชุมชนสยามแต่ละชุมชน ก็จะมีการลอยกระทงเป็นประจำทุกปี รวมถึงบางชุมชนได้จัดงานลอยกระทงขึ้นด้วย ภายในงานมีการแสดงดนตรี นักร้อง และมีการออกร้านจำหน่ายสินค้า

2.6 อัตลักษณ์ด้านศาสนา คนสยามที่อาศัยอยู่ในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย เป็นผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ นิกายเถรวาท ดังนั้นคำสอนทางพุทธศาสนาจึงถือเป็นแนวปฏิบัติที่คนสยามยึดถือและนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต โดยศาสนาพุทธเข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของคนสยามตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ด้วยเหตุนี้ วัดและพระสงฆ์จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจและศูนย์รวมกิจกรรมของคนในชุมชนสยาม ซึ่งไม่เฉพาะแต่ศูนย์รวมกิจกรรมทางด้านศาสนาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกิจกรรมด้านอื่นๆ อีกด้วย

3. อัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย

มรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียที่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นมีอยู่ด้วยกันหลายประการ ซึ่งล้วนแล้วแต่สะท้อนผ่านประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อบนฐานพระพุทธศาสนา

แทบทั้งสิ้น สำหรับมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียที่สำคัญ ๆ ได้แก่

3.1 การปิดทองฝังลูกนิมิต การปิดทองฝังลูกนิมิตของคนสยามในประเทศมาเลเซียเป็นประเพณีปฏิบัติที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน มีแนวทางปฏิบัติที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับแนวทางปฏิบัติของคนไทยในประเทศไทย โดยการฝังลูกนิมิตจะมีขึ้นเมื่อมีการสร้างพระอุโบสถหลังใหม่

3.2 การเวียนเทียนและการแห่เทียน การเวียนเทียนและการแห่เทียนของคนสยามเป็นวิถีปฏิบัติที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน โดยการเวียนเทียนและแห่เทียนของคนสยามในแต่ละชุมชนจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันแต่จะแตกต่างกันออกไปบ้างเล็กน้อยในรายละเอียด

3.3 การบวช การบวชของคนสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียมี 2 ลักษณะ ได้แก่ การบวชพระและการบวชเณร การบวชของคนสยามมีลักษณะคล้ายกับการบวชของคนไทยพุทธในประเทศไทย โดยการบวชพระของคนสยามจะนิยมบวชเข้าพรรษา ซึ่งการบวชของคนสยามนอกจากบวชในถิ่นฐานของตนเองแล้ว ยังมีการบวชข้ามถิ่นอีกด้วย โดยเฉพาะการข้ามถิ่นมาบวชยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการบวชข้ามถิ่นของคนสยามที่เดินทางมาบวชยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ส่วนใหญ่มีเหตุผลหลัก 2 ประการ ได้แก่

3.3.1 การเดินทางมาบวชเมื่ออายุครบบวช เพราะมีความเชื่อว่าการเดินทางมาบวชยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จะทำให้ได้บุญมากกว่า เพราะมีองค์พระบรมธาตุเจดีย์ หรือที่ชาวสยามบางคนเปรียบเปรยว่า “วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารสำหรับชาวพุทธ ก็เปรียบเสมือนเมกกะของชาวมุสลิม”

3.3.2 การเดินทางมาบวชเพื่อแก้บน สืบเนื่องจากคนสยามจะมีการบนบานต่อองค์พระบรมธาตุเจดีย์ ที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ส่วนใหญ่เป็นการบนบานเพื่อให้หายจากการเจ็บไข้ไม่สบาย เมื่อหายแล้วจึงเดินทางพาลูกหลานมาบวชแก้บน ซึ่งนอกจากการบนบานเพื่อให้หายจากการเจ็บไข้ไม่สบายแล้ว ยังนิยมบนบานในเรื่องของการขอให้ได้งานทำ และการขอให้ได้ลูกชาย เป็นต้น

3.4 การทำบุญตักบาตร เป็นประเพณีปฏิบัติที่คนสยามยึดถือและสืบทอดต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนานในทุกชุมชน โดยคนสยามมีความเชื่อในเรื่อง “บาปบุญคุณโทษ” และ “การทำดีได้ดี” ด้วยเหตุนี้การทำบุญตักบาตรจึงกลายเป็นกิจวัตรส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนสยาม

3.5 ประเพณีทำบุญเดือน 10 หรือ “วันสารทเดือน 10” หรือ “ทำบุญชิงเปรต” เป็นประเพณีสำคัญอีกประเพณีหนึ่งของคนสยามที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต โดยมีรูปแบบและวิถีปฏิบัติที่คล้ายคลึงกับประเพณีเดือน 10 ของคนไทยพุทธในภาคใต้ของประเทศไทย

สำหรับประเพณีเดือน 10 ของคนสยามจะจัดขึ้น 2 ครั้ง ในรอบ 1 ปี หรือที่เรียกว่า “เดือน 10 แรก” และ “เดือน 10 หลัง” การทำบุญเดือน 10 แรก คนสยามเชื่อว่าเป็นการต้อนรับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วกลับมาเยี่ยมเยือนโลกมนุษย์ จึงเรียกว่า การทำบุญ “ต้อนรับ” ส่วนการทำบุญเดือน 10 หลัง คนสยามเชื่อว่าเป็นการส่งบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วกลับไปยังภพภูมิที่มาจากที่ถูกปล่อยให้กลับมายังโลกมนุษย์ จึงเรียกว่าการทำบุญ “ต้อนรับ” ซึ่งความเชื่อดังกล่าวเหมือนกับความเชื่อของคนภาคใต้ในประเทศไทย โดยสัญลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของงานบุญเดือน 10 ของคนสยาม ได้แก่ “ร้านเปรต” หรือ “ลานเปรต” คือ บริเวณที่ทำขึ้นเพื่อวางอาหาร เครื่องดื่ม และขนม เพื่อทำบุญหรืออุทิศให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยทั่วไปจะมีการตั้งร้านเปรต 2 บริเวณ ได้แก่

3.5.1 ร้านเปรตบริเวณภายในวัด เพื่อทำบุญและอุทิศให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วที่สามารถเข้ามาภายในบริเวณวัดได้

3.5.2 ร้านเปรตบริเวณภายนอกวัด เพื่อทำบุญและอุทิศให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วที่ไม่สามารถเข้ามาภายในบริเวณวัดได้ อาจเนื่องจากความพิการ ไม่มีเรี่ยวแรง รวมถึงผีเปรตที่ไม่มีญาติ

ภาพที่ 4 ร้านแปรรูปบริเวณภายในวัด
 ณ วัดลำป่า ตำบลลุ่มไบ อำเภอบึงดง
 รัฐเคดาห์

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ
 (ถ่ายเมื่อ 17 กันยายน 2559)

ภาพที่ 5 ร้านแปรรูปบริเวณภายนอกวัด
 ณ วัดลำป่า ตำบลลุ่มไบ อำเภอบึงดง
 รัฐเคดาห์

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ
 (ถ่ายเมื่อ 17 กันยายน 2559)

3.6 ประเพณีลากพระหรือประเพณีชักพระ หรือประเพณีเดือน 11 เป็นประเพณีสำคัญอีกประเพณีหนึ่งของคนสยาม ที่จัดขึ้นในช่วงเดือน 11 ของทุกปี ตามปฏิทินไทย

ภาพที่ 6 การทำเรือพระของวัดลำป่า
 ตำบลลุ่มไบ อำเภอบึงดง รัฐเคดาห์

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ
 (ถ่ายเมื่อ 17 กันยายน 2559)

ภาพที่ 7 เรือพระที่ถูกเก็บรักษาไว้เพื่อ
 นำกลับมาใช้ในพิธีเปิด ณ วัดมณีมาประสิทธิ์
 ตำบลอาเหว่า อำเภอกงวาร์ รัฐเปอร์ลิส

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ
 (ถ่ายเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559)

3.7 ประเพณีทอดผ้าป่าสามัคคี เป็นประเพณีเก่าแก่ที่คนสยามปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนา เป็นการร่วมจิตร่วมใจด้วยพลังแรงศรัทธาของชาวพุทธในการทำบุญเพื่อวัตถุประสงค์ในการสร้างอาคารสถานที่หรืออื่นๆ เพื่อถวายให้กับวัดหรือสำนักสงฆ์ อันเอื้อประโยชน์ต่อการทำกิจกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา

3.8 ประเพณีทอดกฐิน การทอดกฐินของชาวสยามมีการกำหนดช่วงระยะเวลาในการทอดกฐินไว้อย่างชัดเจน แต่ละวัดสามารถทอดกฐินได้ปีละ 1 ครั้ง เช่นเดียวกับ การทอดกฐินในประเทศไทย

3.9 ประเพณีสงกรานต์พระมหาเถระชั้นผู้ใหญ่ จะจัดขึ้นเนื่องในวันสำคัญ เช่น วันสงกรานต์ และวันฉลองอายุพระมหาเถระชั้นผู้ใหญ่ (วันเกิด) เป็นต้น โดยจะมีชาวสยามรวมถึงชาวพุทธเชื้อสายอื่นที่มีความเลื่อมใสศรัทธาเข้าร่วมพิธี เป็นจำนวนมาก

4. รูปแบบและแนวทางการสืบทอดอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐาน พระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย

รูปแบบการสืบทอดอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ ใหญ่ ๆ ได้แก่

4.1 การสืบทอดทางตรง เป็นการสืบทอดที่ชาวสยามมีการเรียนรู้และยึดถือปฏิบัติตามแบบอย่างกันมาโดยผ่านแนวทางการสืบทอดในลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยตรง ได้แก่ การอบรมสั่งสอนผ่านระบบครอบครัว การประเพณีและปฏิบัติ ให้เห็น และการเรียนธรรมศึกษา

4.2 การสืบทอดทางอ้อม ได้แก่ การรับชมและรับฟังจากสื่อ โดยเฉพาะสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ และอินเทอร์เน็ต สื่อเหล่านี้นอกจากให้ความรู้และความบันเทิงแล้ว บางครั้งยังสอดแทรกแบบแผนหรือแนวทางประเพณีปฏิบัติเกี่ยวกับอัตลักษณ์ และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาอีกด้วย โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ที่เป็น ช่องรายการสถานีจากประเทศไทย ซึ่งพบว่าคนสยามนิยมรับชมรายการโทรทัศน์ จากประเทศไทยเป็นอย่างมาก ส่งผลให้คนสยามเกิดการซึมซับและรับวัฒนธรรม ฐานพระพุทธศาสนาในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีการสืบทอดทางอ้อมโดยผ่าน การเรียนการสอนภาษาไทย แม้พระราชบัญญัติภาษาประจำชาติของ ประเทศ มาเลเซีย ฉบับ ค.ศ. 1967 (พ.ศ. 2510) ได้กำหนดให้ภาษามลายูเป็นภาษาประจำชาติ และภาษาราชการเพียงภาษาเดียว และมีผลบังคับใช้กับทุกชุมชนทุกเชื้อชาติใน ประเทศมาเลเซีย แต่ในส่วนของการนโยบายการศึกษาของประเทศมาเลเซียได้กำหนด

ให้การศึกษาระดับประถมศึกษาสามารถสอนด้วยภาษามลายู ภาษาจีน ภาษาทมิฬ และภาษาอังกฤษได้ (พัชรินทร์ สนวนวิริยะปัญญา, 2541) ส่วนชาติพันธุ์อื่นๆ สามารถเรียนภาษาหรือศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองได้ ดังนั้นจึงเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับคนสยามในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ซึ่งเป็นสะพานในการเชื่อมโยงไปสู่การทำความเข้าใจในอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมและนำไปสู่การปฏิบัติในที่สุด

5. บทบาทภาครัฐของประเทศมาเลเซียและประเทศไทยในการส่งเสริมอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย

5.1 บทบาทภาครัฐของประเทศมาเลเซีย บทบาทภาครัฐของประเทศมาเลเซียในการส่งเสริมอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามปรากฏภาพชัดเจนมากขึ้น ภายหลังจากรัฐบาลมาเลเซียเปิดโอกาสให้คนสยามสามารถเข้าไปดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ของประเทศมาเลเซียได้ในสัดส่วน 1/63 โดยที่ผ่านมาบทบาทภาครัฐของประเทศมาเลเซียในการส่งเสริมที่สำคัญๆ มีดังต่อไปนี้

5.1.1 การส่งเสริมด้านพระพุทธศาสนา เช่น การให้งบประมาณสนับสนุนการพัฒนาและบูรณะวัดของชุมชนสยามที่ตั้งอยู่ตามรัฐต่างๆ และการกำหนดให้วันวิสาขบูชาเป็นวันหยุดราชการของประเทศมาเลเซีย แม้ว่ารัฐบาลมาเลเซียจะไม่ได้ประกาศให้วันอาสาฬหบูชาและวันมาฆบูชาเป็นวันหยุดราชการของประเทศมาเลเซียก็ตาม แต่การที่รัฐบาลประกาศให้วันวิสาขบูชาเป็นวันหยุดราชการของประเทศมาเลเซีย ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนา

5.1.2 การส่งเสริมด้านประเพณีและวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เป็นการส่งเสริมในลักษณะของการให้งบประมาณสนับสนุน โดยประเพณีและวัฒนธรรมของชาวสยามส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนรากฐานของพระพุทธศาสนา ดังนั้นการเข้ามาส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมของรัฐบาลประเทศมาเลเซียจึงเปรียบเสมือนกับการเข้ามาส่งเสริมอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนานั้นเอง

5.1.3 การส่งเสริมด้านการศึกษา การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนา กล่าวคือ หากคนสยามมีความรู้หรือได้รับการศึกษาก็จะมีความสามารถหรือมีศักยภาพในการ

คงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนา สำหรับบทบาท
ภาครัฐของประเทศมาเลเซียในการส่งเสริมการศึกษาของคนสยามมี 2 ประการ ได้แก่
การส่งเสริมการศึกษาในระบบ และการส่งเสริมการศึกษานอกระบบ

5.2 บทบาทภาครัฐของประเทศไทย สำหรับบทบาทภาครัฐของประเทศไทย
ในการส่งเสริมอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยาม
ในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียที่สำคัญๆ มีดังต่อไปนี้

5.2.1 การส่งเสริมด้านพระพุทธศาสนา เป็นบทบาทสำคัญประการหนึ่ง
ของภาครัฐของประเทศไทยที่นำไปสู่การส่งเสริมอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรม
ฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะ
บทบาทการส่งเสริมของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ สถานกงสุลใหญ่
ณ เมืองปีนัง และสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู เช่น การส่งเสริมด้านงบประมาณ
และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

5.2.2 การส่งเสริมด้านประเพณีและวัฒนธรรม โดยพบว่ามี 2 ลักษณะ
ได้แก่

5.2.2.1 บทบาทการส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมโดยหน่วยงาน
ภาครัฐที่ตั้งอยู่ในประเทศมาเลเซีย โดยมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ
ต่อจนการเข้าไปมีส่วนร่วมในงานประเพณีและวัฒนธรรมของชาวสยาม
ในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียอย่างต่อเนื่อง

5.2.2.2 บทบาทการส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมโดยหน่วยงาน
ภาครัฐที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย ซึ่งมีบทบาททั้งการเข้าไปส่งเสริมประเพณีและ
วัฒนธรรมของชาวสยามที่ชุมชนสยามประเทศมาเลเซีย และการส่งเสริมประเพณี
และวัฒนธรรมของชาวสยามที่ประเทศไทย

5.2.3 การส่งเสริมด้านการศึกษา โดยเฉพาะในส่วนของการศึกษานอกระบบ
ซึ่งได้แก่ การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย และธรรมศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน
สยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย โดยได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่อง
ของอุปกรณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การสนับสนุนงบประมาณ และ
การสนับสนุนโล่ประกาศเกียรติคุณต่างๆ ตลอดจนการเข้าร่วมงาน

6. เส้นทางความสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์และมรดกร่วมทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียกับชาวไทยท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย

เส้นทางสายบุญทางพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย เมื่อชาวสยามต้องการเดินทางไปทำบุญที่วัดในประเทศไทย วัดซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางหลัก ได้แก่ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถแบ่งเส้นทางได้ดังต่อไปนี้

6.1 เส้นทางสายบุญทางพระพุทธศาสนาของชาวสยาม : เส้นทางสายอดีต

6.1.1 เส้นทางจากรัฐเปอรังลิสสู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช

6.1.1.1 เส้นทางที่ 1 เดินทางจากรัฐเปอรังลิสเข้าสู่วังประจัน จังหวัดสตูล แล้วเดินทางต่อไปยังเทือกเขาพับผ้า จังหวัดตรัง หลังจากนั้นเข้าสู่จังหวัดพัทลุง และเดินทางต่อไปยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ภาพที่ 8 เส้นทางที่ 1 จากรัฐเปอรังลิสสู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ ทวนธง ครูชจอน และพรไทย ศิริสาธิตกิจ (2559 : 113)

6.1.1.2 เส้นทางที่ 2 เดินทางจากรัฐเปอรังลิสเข้าสู่พื้นที่ป่าดงเบซาร์ ประเทศมาเลเซีย แล้วเดินทางต่อเข้าสู่ป่าดงเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ประเทศไทย แล้วเดินทางต่อเข้าอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา หลังจากนั้นเดินทางเข้าสู่บูก ซึ่งปัจจุบันก็คือพื้นที่บริเวณอำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา หลังจากนั้นเดินทางต่อไปยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

6.2 เส้นทางสายบุญทางพระพุทธศาสนาของชาวสยาม : เส้นทางสายปัจจุบัน

6.2.1 เส้นทางจากรัฐเปอร์ลิสสู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

6.2.1.1 เส้นทางที่ 1 โดยการเดินทางจากรัฐเปอร์ลิสเข้าสู่พื้นที่ ปาดังเบซาร์ ประเทศมาเลเซีย แล้วข้ามด่านพรหมแดนมาเลเซีย-ไทย เข้าสู่บ้าน ปาดังเบซาร์ อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา ประเทศไทย และเดินทางต่อเข้าสู่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา แล้วเดินทางผ่านเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา หลังจากนั้นเดินทางต่อไปยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ภาพที่ 11 เส้นทางที่ 1 จากรัฐเปอร์ลิสสู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารในปัจจุบัน

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ ทวนธง ครูทจ๋อน และพรไทย ศิริสาธิตกิจ (2559 : 118)

6.2.1.2 เส้นทางที่ 2 โดยการเดินทางจากรัฐเปอร์ลิสเข้าสู่พื้นที่ ปาดังเบซาร์ ประเทศมาเลเซีย แล้วข้ามด่านพรหมแดนมาเลเซีย-ไทย เข้าสู่บ้าน ปาดังเบซาร์ อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา ประเทศไทย และเดินทางต่อเข้าสู่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา แล้วเดินทางผ่านจังหวัดพัทลุง หลังจากนั้นเดินทางต่อไปยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ภาพที่ 12 เส้นทางที่ 2 จากรัฐเปอร์ลิสสู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารในปัจจุบัน

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ ทวนธง ครูทจ๋อน และพรไทย ศิริสาธิตกิจ (2559 : 118)

6.2.2 เส้นทางจากรัฐเคดาห์สู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

6.2.2.1 เส้นทางที่ 1 โดยการเดินทางจากรัฐเคดาห์เข้าสู่จังหวัดน่าน ประเทศมาเลเซีย มาข้ามด่านพรมแดนมาเลเซีย-ไทย ที่บ้านสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ประเทศไทย จากนั้นเดินทางเข้าสู่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา แล้วเดินทางผ่านเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา หลังจากนั้นเดินทางต่อไปยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ภาพที่ 13 เส้นทางที่ 1 จากรัฐเคดาห์สู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารในปัจจุบัน

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ ทวนธง คุรุฑจ้อน และพรไทย ศิริสาธิตกิจ (2559 : 118)

6.2.2.2 เส้นทางที่ 2 โดยการเดินทางจากรัฐเคดาห์เข้าสู่จังหวัดน่าน ประเทศมาเลเซีย มาข้ามด่านพรมแดนมาเลเซีย-ไทย ที่บ้านสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ประเทศไทย จากนั้นเดินทางเข้าสู่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา แล้วเดินทางผ่านจังหวัดพัทลุง หลังจากนั้นเดินทางต่อไปยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ภาพที่ 14 เส้นทางที่ 2 จากรัฐเคดาห์สู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารในปัจจุบัน

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ ทวนธง คุรุฑจ้อน และพรไทย ศิริสาธิตกิจ (2559 : 119)

7. เส้นทางความสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์และมรดกร่วมทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวมลายูเชื้อสายอื่นที่นับถือศาสนาพุทธกับชาวไทยท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย

นอกจากคนสยามที่เดินทางมายังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารแล้ว ยังพบว่า มีชาวมลายูเชื้อสายอื่นเดินทางเข้ามาทำบุญยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นชาวมลายูเชื้อสายจีนหรือเชื้อสายอินเดีย ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความเลื่อมใสศรัทธาในองค์พระบรมธาตุเจดีย์เช่นเดียวกัน โดยส่วนใหญ่จะเดินทางมากับรถบัสนำเที่ยว และบางส่วนเดินทางมากับรถยนต์ส่วนตัว ซึ่งส่วนใหญ่ชาวมลายูเชื้อสายอื่นที่เดินทางมายังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร นอกจากมาราบไหว้และนมัสการองค์พระบรมธาตุเจดีย์แล้ว ประเพณีปฏิบัติอย่างหนึ่งที่ชาวมลายูเชื้อสายอื่นปฏิบัติเมื่อมาถึงวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารนั่นก็คือ การแห่ผ้าขึ้นธาตุ โดยชาวมลายูเชื้อสายอื่นที่เดินทางมายังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารจะนิยมใช้ 4 เส้นทางหลัก และจะแวะพักค้างคืนที่ตัวเมืองหาดใหญ่

7.1 เส้นทางที่ 1 เดินทางจากประเทศมาเลเซียมาข้ามด่านพรหมแดนมาเลเซีย - ไทย ที่บ้านปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ประเทศไทย แล้วเดินทางเข้าสู่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และเดินทางผ่านเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา หลังจากนั้นเดินทางต่อไปยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ภาพที่ 15 เส้นทางที่ 1 การเดินทางของชาวมลายูเชื้อสายอื่นจากประเทศมาเลเซีย
สู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ ทวนธง ครุฑจ้อน และพรไทย ศิริสาธิตกิจ (2559 : 122)

7.2 เส้นทางที่ 2 เดินทางจากประเทศมาเลเซียมาข้ามด่านพรหมแดนมาเลเซีย-ไทย ที่บ้านปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ประเทศไทย แล้วเดินทางเข้าสู่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และเดินทางผ่านจังหวัดพัทลุง หลังจากนั้นเดินทางต่อไปยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ภาพที่ 16 เส้นทางที่ 2 การเดินทางของชาวมลายูสายอื่นจากประเทศมาเลเซีย
สู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ ทวนธง ครุฑจ้อน และพรไทย ศิริสาธิตกิจ (2559 : 122)

7.3 เส้นทางที่ 3 เดินทางจากประเทศมาเลเซียมาข้ามด่านพรหมแดนมาเลเซีย-ไทย ที่บ้านสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ประเทศไทย หรือที่เรียกว่า “ด่านนอก” แล้วเดินทางเข้าสู่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และเดินทางผ่านเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา หลังจากนั้นเดินทางต่อไปยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ภาพที่ 17 เส้นทางที่ 3 การเดินทางของชาวมลายูสายอื่นจากประเทศมาเลเซีย
สู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ ทวนธง ครุฑจ้อน และพรไทย ศิริสาธิตกิจ (2559 : 122)

7.4 เส้นทางที่ 4 เดินทางจากประเทศมาเลเซียข้ามด่านพรหมแดนมาเลเซีย-ไทย ที่บ้านสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ประเทศไทย หรือ “ด่านนอก” แล้วเดินทางเข้าสู่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และเดินทางผ่านจังหวัดพัทลุง หลังจากนั้นเดินทางต่อไปยังวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ภาพที่ 18 เส้นทางที่ 4 การเดินทางของชาวมาเลเซียสายอื่นจากประเทศมาเลเซีย

สู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ที่มา : ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ ทวนธง ครูท้อจ๋อน และพรไทย ศิริสาธิตกิจ (2559 : 123)

8. เจื่อนไขความสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์และมรดกร่วมทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามกับชาวไทยท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย

สำหรับเจื่อนไขความสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์และมรดกร่วมทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามกับชาวไทยท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

8.1 การนับถือศาสนาเดียวกัน ชาวสยามในรัฐสุตตอนเหนือประเทศมาเลเซียมีการนับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับชาวไทยส่วนใหญ่ในภาคใต้ของประเทศไทย ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันอันเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเกิดอัตลักษณ์และมรดกร่วม

8.2 ประวัติศาสตร์ร่วม ในอดีตที่ผ่านมาชาวสยามในรัฐสุตตอนเหนือประเทศมาเลเซียกับชาวไทยในภาคใต้ของประเทศไทยล้วนแล้วแต่ผ่านเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์มาด้วยกัน จนทำให้เกิดประวัติศาสตร์ร่วม เนื่องจากในอดีตรัฐสุตตอนเหนือของมาเลเซียเคยเป็นหัวเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองของราชอาณาจักรสยาม ก่อนที่ประเทศสยามจะยกดินแดนส่วนนี้ให้อยู่ภายใต้การปกครองของประเทศอังกฤษตามสนธิสัญญากรุงเทพฯ (Bangkok Treaty) จากการมีประวัติศาสตร์ร่วมกันมายาวนาน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดอัตลักษณ์และมรดกร่วม

8.3 ความคล้ายคลึงทางสังคมและวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นภาษา ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม การที่ชาวสยามกับชาวไทยในภาคใต้ของประเทศไทยใช้ภาษาพูดเดียวกัน ได้แก่ ภาษาไทยท้องถิ่นภาคใต้ ได้นำไปสู่ความรู้สึกที่เรียกว่า “พวกเดียวกัน” นอกจากนี้การที่มีความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างเหมือนกันก็ยิ่งตอกย้ำถึงความเป็น “พวกเดียวกัน” ให้ทวีมากยิ่งขึ้น

8.4 เครือข่ายความสัมพันธ์

8.4.1 เครือข่ายความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ ได้แก่ เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียกับพระสงฆ์ในประเทศไทย โดยเฉพาะพระสงฆ์ในภาคใต้ของประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในชุมชนสยาม และเครือข่ายของพระสงฆ์ในด้านการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

8.4.2 เครือข่ายความสัมพันธ์ของชาวสยาม ได้แก่ เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างชาวสยามกับชาวไทยท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย ที่มีการรู้จักและไปมาหาสู่ทั้งในลักษณะเครือญาติ มิตรสหาย หรือคนรู้จัก จึงนำไปสู่ความสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์และมรดกร่วมทางวัฒนธรรม

8.5 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับเด็กและเยาวชนชาวสยาม ซึ่งให้ความสำคัญกับภาษา สังคม และวัฒนธรรมไทย รวมถึงการเรียนธรรมศึกษาแล้วแต่เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนชาวสยามมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษา สังคม และวัฒนธรรมไทย ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ชุมชนสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียเป็นชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากชุมชนอื่นๆ ของประเทศมาเลเซีย ไม่ว่าจะเป็นอัตลักษณ์ด้านอาหาร ด้านการแต่งกาย ด้านภาษา ด้านที่อยู่อาศัย ด้านประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ และด้านศาสนา สำหรับมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียที่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นมีอยู่ด้วยกันหลายประการ ซึ่งล้วนแต่สะท้อนผ่านประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อบนฐานพระพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของนิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต (2554ก) ที่พบว่า ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย ยังคงมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดจากระบบความเชื่อและพิธีกรรม คือ เชื้อและศรัทธาในพุทธศาสนา โดยมีวัดไทยเป็นศูนย์รวมวัฒนธรรม มีพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมจิตใจ ใช้

ภาษาไทยถิ่นภาคใต้ติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน นิยมให้บุตรหลานบวชเรียน นิยมถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่นในความเป็นไทยให้แก่ลูกหลาน มีความภาคภูมิใจในการเป็นคนสยามดั้งเดิม งานศึกษาของอับดุลรอฮ์มาน จะปะกียา ดลวานะ ตาเยะ จารูว์จัน สองเมือง และมาหามะรอสลี แมยู (2552) ที่พบว่า คนสยามเป็นคนดั้งเดิมของพื้นที่นับถือศาสนาพุทธและใช้ชีวิตในวิถีเกษตรกรรม มีภาษาไทยเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารในชุมชน มีศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญ แม้ปัจจุบันจะมีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมแต่ก็ยังคงมีการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนไว้ได้เป็นอย่างดี ด้วยความร่วมมือของคนในชุมชนโดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง และงานศึกษาของวันพิชิต ศรีสุข (2552) ที่พบว่า คนไทยในรัฐกลันตันมีสถานะเป็นพลเมืองของมาเลเซีย แต่เพราะมีเชื้อสายไทยจึงทำให้กลายเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมมาเลเซีย แต่ก็ได้พยายามแสดงอัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านทางภาษา ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และมีการสืบทอดไปสู่คนไทยรุ่นหลัง

นอกจากนี้คนสยามยังสามารถแสดงออกถึงอัตลักษณ์ได้อย่างอิสระภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของพรชัย นาคสีทอง และอนินทร์ พุฒิชิต (2552) ที่พบว่า ในด้านสังคมวัฒนธรรม คนไทยในรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) สามารถแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในรูปของประเพณีการเล่นและความเชื่อของตนได้อย่างเสรีภายใต้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และงานศึกษาของอับดุลรอฮ์มาน จะปะกียา ดลวานะ ตาเยะ จารูว์จัน สองเมือง และมาหามะรอสลี แมยู (2552) ที่พบว่า นโยบายรัฐกลันตันภายใต้การบริหารงานของพรรคอิสลามมาเลเซียต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม คือการให้อิสระในการปฏิบัติตามค่านิยมและความเชื่อตนเองโดยไม่อนุญาตให้เกิดการปะปนกันในกิจกรรมทางศาสนาและส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งงานศึกษาของพัชรี กล่อมเมือง (2559) ที่พบว่า ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐกลันตันประเทศมาเลเซียที่มีการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายและบริบททางการเมืองแบบศาสนานิยม หรือแนวทางกระแสอิสลามานุวัตรเข้มข้นมาบังคับใช้ แต่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐกลันตันก็ยังสามารถดำรงวิถีความเป็นไทยไว้ได้อย่างเหนียวแน่นและตระหนักเห็นความสำคัญต่อการเป็นพลเมืองของมาเลเซีย ตลอดจนงานศึกษาของวันพิชิต ศรีสุข (2552)

ที่พบว่า คนไทยมีสำนึกความเป็นพลเมืองของมาเลเซียสูง ยำเกรงกฎหมาย ส่วนรัฐก็ให้สิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ตามกรอบกฎหมาย และสนับสนุนกิจกรรมของคนไทยอย่างสม่ำเสมอ

แต่อย่างไรก็ตามจากงานศึกษาของอนุสรณ์ เมฆบุตร (2549) ได้สะท้อนให้เห็นอีกมุมมองหนึ่งซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ที่พบว่า รัฐบาลมาเลเซียใช้กระบวนการบูรณาการหลัก ๆ เป็นเครื่องมือนำมาซึ่งเอกภาพภายใต้ความแตกต่าง 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก โดยการสถาปนาและสัญลักษณ์ร่วม ประการที่สอง โดยการสร้างวาทกรรมหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่เน้นถึงการสร้างความเป็นธรรมระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ และประการที่สาม โดยการสร้างนิยามพลเมืองที่เรียกว่า ภูมิบุตร กระบวนการบูรณาการข้างต้นในด้านหนึ่งส่งผลให้ชาวสยามมีสิทธิความเป็นพลเมืองไม่น้อยกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น แม้จะเป็นกลุ่มชนขนาดเล็ก แต่อีกด้านหนึ่งความเป็นตัวตน โดยเฉพาะภาษาถูกลดทอนลง เนื่องจากเยาวชนสยามเข้าสู่ระบบการศึกษาของรัฐที่ใช้ภาษามลายูเพื่อการอ้างและสืบทอดอัตลักษณ์

สำหรับรูปแบบการสืบทอดอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย มี 2 รูปแบบ ได้แก่ การสืบทอดทางตรง และการสืบทอดทางอ้อม ในประเด็นนี้แม้จะไม่มีงานศึกษาไว้โดยตรง แต่ก็มิงานศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงการสืบทอดอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย เช่น งานศึกษาของคำนวน นวลสนอง (2546) ที่พบว่า การสืบทอดวัฒนธรรมไทย การใช้ชื่อและนามสกุลที่เป็นภาษาไทยนั้น ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า และมีการยึดถือปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทยอย่างเคร่งครัด และมีการใช้ชื่อและนามสกุลที่เป็นภาษาไทย และงานศึกษาของนิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต (2554ก) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเกิดจากปัจจัยด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ปัจจัยภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ด้านรูปแบบและวิธีการอ้างไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจะใช้วิธีการปรับตัวและสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมขึ้นใหม่โดยผ่านระบบเครือข่ายทางสังคม ส่วนด้านผลกระทบและแนวโน้มที่มีต่อการอ้างไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม คือ ผลกระทบด้านการเรียนการสอนภาษาไทย ด้านพระพุทธศาสนา ด้านการประกอบอาชีพ

⁷ การใช้คำว่า “ไท” ในบทความฉบับนี้ ยึดตามเอกสารต้นฉบับ

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา และด้านนโยบายการพัฒนาของประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาของไพบูลย์ ดวงจันทร์ และคณะ (2551) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการทางสังคมเพื่อการอ้างและสืบสานความเป็นไทยของคนไทที่อาศัยอยู่ในรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย ได้แก่ ปัจจัยด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ปัจจัยด้านพุทธศาสนา และปัจจัยด้านครอบครัวและระบบเครือญาติ ที่คนไทยยังคงยึดถือปฏิบัติและสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง

สำหรับบทบาทภาครัฐของประเทศมาเลเซียและประเทศไทยในการส่งเสริมอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย พบว่า มีลักษณะที่คล้าย ๆ กัน ได้แก่ การส่งเสริมด้านพระพุทธศาสนา การส่งเสริมด้านประเพณีและวัฒนธรรม และการส่งเสริมด้านการศึกษา เนื่องจากวิถีของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซียยังคงยึดโยงและเหนียวแน่นอยู่กับพระพุทธศาสนา การใช้ภาษาไทย และการอ้างรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงส่งผลให้ภาครัฐของประเทศมาเลเซียต้องดำเนินนโยบายที่ตอบสนองต่อวิถีของชาวสยามในบริบทดังกล่าว แม้ว่าประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมาเลเซียจะนับถือศาสนาอิสลาม แต่ภาครัฐโดยเฉพาะรัฐบาลของประเทศมาเลเซียก็ได้สร้างความแตกแยกในกลุ่มผู้นับถือศาสนาอื่น

รัฐบาลมาเลเซียพยายามสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากการสนับสนุนให้มีการตั้งสำนักสงฆ์และวัด รวมถึงกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมในกลุ่มชาวสยามอย่างเข้มแข็ง อาทิ ประเพณีงานบุญเดือนสิบ งานชักพระงานบุญผ้าป่า และงานทอดกฐิน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของสุธานี เพ็ชรทอง (2547) ที่พบว่า โดยภาพรวมประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ยังถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด และเป็นแบบดั้งเดิม และงานศึกษาของพระสมชาติ ศรีรักษา (2552) ที่พบว่า ลักษณะทางวัฒนธรรมของชาวสยามที่เห็นได้เด่นชัดและคงความโดดเด่นท่ามกลางวัฒนธรรมที่แตกต่าง คือ การสำนึกในความเป็นเชื้อชาติที่เป็นการสำนึกในความเป็นไทย และแสดงออกให้เห็นถึงการมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองท่ามกลาง

วัฒนธรรมต่าง ๆ และชาวสยามมีความรักในภาษาของตนเองโดยมีการเปิดโรงเรียน ศูนย์การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมไทยเพื่อรักษาความเป็นไทยไว้ให้ลูกหลาน รวมทั้งชาวสยามมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และแสดงออกร่วมกันทาง ประเพณีและพิธีกรรม ทำให้เห็นถึงความรักความสามัคคี

งานศึกษาของทัศนาวดี แก้วสนิท (2552) ที่พบว่า ชุมชนสยามยังคงยึดถือใน พิธีกรรมการบวชและบุญเดือนสิบอย่างเคร่งครัด ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของ สถานภาพของพิธีกรรม คือ ความเชื่อ ผู้นำชุมชน ระบบเครือญาติ นโยบายของภาครัฐ และอิทธิพลของสื่อมวลชน เช่นเดียวกับงานศึกษาของอัษฎรอรธมาน จะปะกียา ดลวานะ ตาเยะ จารูว์จัน สองเมือง และมาหามะรอสลี แมยู (2552) ที่พบว่า กลวิธี สำคัญที่ใช้ภายใต้การบริหารงานของพรรคอิสลามมาเลเซียต่อความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม คือการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยผู้บริหารระดับสูง ของรัฐ การสนับสนุนงบประมาณ และการเป็นสื่อกลางนำเสนอประเพณีวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ในโอกาสต่าง ๆ

ในส่วนของเส้นทางความสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์และมรดกร่วมทางวัฒนธรรมฐาน พระพุทธศาสนาของชาวสยามในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย รวมถึงชาวมาเลเซีย เชื้อสายอื่นที่นับถือศาสนาพุทธกับชาวไทยท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า มีด้วยกันหลายเส้นทาง โดยเงื่อนไขความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้แก่ การนับถือศาสนา เดียวกัน ประวัติศาสตร์ร่วม ความคล้ายคลึงทางสังคมและวัฒนธรรม เครือข่าย ความสัมพันธ์ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของค่านวน นวลสนอง (2550) ที่พบว่า การปฏิสัมพันธ์ของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐเกดะห์ ปะลิส และปะเร ประเทศมาเลเซีย นอกจากมีความสัมพันธ์ภายในและระหว่างชุมชน แล้ว ยังมีความสัมพันธ์กับชุมชนในประเทศไทยอีกด้วย ซึ่งลักษณะของความสัมพันธ์ คือ ความสัมพันธ์อันเนื่องมาจากพรหมแดนไทยและมาเลเซียติดต่อกัน ความสัมพันธ์ ฉันท์เครือญาติที่มีมาแต่เดิม ความสัมพันธ์ของคณะสงฆ์มาเลเซีย-ไทย และ ความสัมพันธ์ระหว่างมุลินนิ องค์กร หรือสมาคมของทั้งสองประเทศ

งานศึกษาของนิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต (2554ข) ก็เป็นอีกงานหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงเงื่อนไขความสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์และมรดกร่วมทางวัฒนธรรมฐานพระพุทธศาสนาของชาวสยามกับชาวไทยท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะที่เป็นตัวตนทางวัฒนธรรมของคนไทยในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย ได้แก่ ปัจจัยด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ อีก เช่น ปัจจัยจากภายนอกชุมชนที่มีส่วนทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนตัวตนทางวัฒนธรรม การสูญสลายหรือการสร้างตัวตนทางวัฒนธรรมขึ้นใหม่ รวมทั้งงานศึกษาของอุทัย เอกสะพัง และคำนวน นวลสนอง (2555) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยกับคณะสงฆ์ไทยและกลุ่มบุคคล/องค์กรในประเทศไทยนั้น คณะสงฆ์ทั้งสองมีสัมพันธ์ไมตรีดีมาก สำหรับคณะบุคคลทั้งสองฝั่งล้วนนับถือเป็นเสมือนเครือญาติพี่น้องกัน เช่นเดียวกับงานศึกษาของไพลดา ชัยศร และคณะ (2552) ที่พบว่า วัดเป็นทั้งสถาบันทางศาสนาและสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการประดิษฐ์สร้าง อารังรักษา ปรับเปลี่ยน และถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชนไทยในรัฐกลันตัน วัดมีบทบาทในการสร้าง “พื้นที่” ทั้งในเชิงการเมืองและวัฒนธรรมต่อชุมชนไทยในรัฐกลันตัน การบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมทางศาสนาของวัดและคณะสงฆ์ไทยมีส่วนสำคัญในการสร้างและคำนวณความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนไทยในรัฐกลันตันกับสถาบันต่างๆ ในสังคมไทย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานศึกษาของไพลุลย์ ดวงจันทร์ และคณะ (2551) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการทางสังคมเพื่อการธำรงและสืบสานความเป็นไทยของคนไทที่อาศัยอยู่ในรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย ได้แก่ ปัจจัยด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ปัจจัยด้านพุทธศาสนา และปัจจัยด้านครอบครัวและระบบเครือญาติ ที่คนไทยยังถือปฏิบัติและสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง และส่งผลต่อกระบวนการทางสังคมเพื่อการธำรงและสืบสานความเป็นไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือในด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยให้มากกว่านี้ โดยเฉพาะด้านอาคารสถานที่

1.2 ควรมีการดำเนินการให้ชัดเจนเกี่ยวกับการให้วุฒิปัตริหรือการกำหนดคุณวุฒิสำหรับเด็กและเยาวชนสยามที่จบการเรียนการสอนภาษาไทยจากโรงเรียนสอนภาษาไทยในชุมชนสยาม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรเน้นการศึกษาเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของคนสยามที่มีความเชื่อมโยงกับประเพณีวัฒนธรรมของคนไทย โดยมุ่งศึกษาเพียงประเพณีวัฒนธรรมเดียวเท่านั้น

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ในชุมชนสยามของเทศมาเลเซียกับพระสงฆ์ในประเทศไทยที่นำไปสู่อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2553). **การเมืองการปกครองไทย : หลายมิติ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คำนวน นวลสนอง. (2546). **พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- คำนวน นวลสนอง. (2550). **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชาวมลายูเชื้อสายไทในรัฐเกดะห์ ปะลิส และเประ** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ ทวนธง ครุฑจั่น และพรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2559). **เส้นทางสายบุญทางพระพุทธศาสนาของชาวสยามในประเทศมาเลเซีย : การวิเคราะห์มรดกร่วมทางวัฒนธรรมไทยและมาเลเซีย** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- ทัศนาวดี แก้วสนิท. (2552). **การสื่อสารเพื่อธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวมลายูเชื้อชาติไทยในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต. (2554ก). **ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยกับการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม**, วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ. 24(2), 167-194.

นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต. (2554ข). **ตัวตนทางวัฒนธรรมของคนไทยในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย** (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พรชัย นาคสีทอง และอนันท์ พุฒิชิต. (2552). **คนไทยในรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) : ศึกษาการดำรงอยู่ในมิติประวัติศาสตร์ (พ.ศ.2452-2550)** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พระสมชาติ ศรีรักษา. (2552). **ลักษณะทางวัฒนธรรมของชาวสยามในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย : กรณีศึกษาหมู่บ้านคลองใหม่ ตำบลจิตรา อำเภอกุบังปาสุ รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย** (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.

พัชรินทร์ สอนฐิตะปัญญา. (2541). **มาเลเซีย : เอกภาพกับการศึกษา**. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และกาญจนาละอองศรี (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พัชรี กล่อมเมือง. (2559). **ศึกษาเปรียบเทียบนโยบายชนกลุ่มน้อยของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลมาเลเซีย**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ไพบูลย์ ดวงจันทร์ พิทยา บุชรรัตน์ ชัยวุฒิ พิชะกุล สถาพร ศรีสัจจัง คำนวน นวลสนอง สาวิตรี สัตยายุทธ์ อารยา ดำเรือง รัชการ วิชชุรังศรี และพนิดดา เทพญา. (2551). **กระบวนการทางสังคมเพื่อดำรงและสืบสานความเป็นไทยของคนไทที่อาศัยอยู่ในรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย** (รายงานผลการวิจัย). สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ไพลดา ชัยสร และคณะ. (2552). **วัดไทยในกลันตัน : การปรับเปลี่ยนมิติทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนชาวพุทธในรัฐมุลิม** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- วันพิชิต ศรีสุข. (2552). **บทบาททางสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของ
คนไทยในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุธานี เพ็ชรทอง. (2547). **ประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสาย
ไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย** (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุภาสเมต ยุนยะสิทธิ์. (2556). **คนสยามของมาเลเซีย : ความเชื่อมโยงของ
สองแผ่นดิน**, ใน สุชาดา ทวีสิทธิ์มาลี สันภูวรรณ และศุภติดา ชวนวัน
(บรรณาธิการ). **ประชากรและสังคมในอาเซียน : ความท้าทายและโอกาส**,
83-100. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อนุสรณ์ เมฆบุตร. (2549). **การบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ในรัฐพหุสังคม : กรณี
ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์สยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย** (วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัปดรรอห์มาน จะปะกียา ดลวานะ ตาเยะ จารูว์จัน สองเมือง และมาหามะรอสลี แมยู.
(2552). **ศึกษาเรื่องการอนุรักษ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมใน
ประเทศมาเลเซียกรณีศึกษาประเพณีและวัฒนธรรมของของชนสยาม
ในเขตตุมปัตรัฐกลันตัน** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.
- อุทัย เอกสะพัง และคำนวณ นวลสนอง. (2555). **บทบาทพระสงฆ์ชาวมลายูเชื้อสาย
ไทยในรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย** (รายงานผลการวิจัย).
สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.